AVİM Yorum • No: 2020 / 42 • Ekim 2020

TOVUZ'DAN DAĞLIK KARABAĞ'A AZERBAYCAN-ERMENİSTAN ÇATIŞMASI

Tutku DİLAVER

Analist

Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki kuzey sınır kenti Tovuzda Temmuz ayında meydana gelen çatışmaların ardından 27 Eylül itibariyle tekrar sıcak çatışmaların başladığını görüyoruz. Temmuz ayında iki ülkenin kuzey sınırında yaşanan kısa süreli çatışmalardan farklı olarak, Pazar gününden beri süren operasyonlar işgal altındaki Dağlık Karabağ bölgesinde yoğunlaştı. Talışlar (Talish) Madagiz ile Hocavend (Martuni) Füzuli hatları etrafında gerçekleşen çatışmalarda Ermenistanın ciddi kayıplar verdiği ve bazı mevzilerin kontrolünü kaybettiği yönünde haberler geliyor[1]. Nitekim çatışmaların ardından Ermenistanda hızla seferberlik ilan edilmişti[2].

İki ülke arasındaki gerginlik Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyanın, Hankendinde yaptığı konuşmada, Dağlık Karabağ Ermenistandır. dediği günden beri tırmanmaya devam ediyor. Tovuz çatışmaları sırasında Ermenistanı Tovuza saldırmaya iten nedenleri incelemiştik. Ancak Dağlık Karabağda bugün gerçekleşen çatışmalar daha farklı nedenlere dayanıyor.

Bu kapsamda Ermenistanın yeni güvenlik ve dolayısıyla güvenlikleştirme politikasından bahsetmek günümüzde yaşanan çatışmaları anlamak açısından yararlı olacaktır. Öncelikle Ermenistan Başbakanı Paşinyan 10 Temmuzda yeni bir güvenlik stratejisi hazırlandığını ilan etti. Açıklanan yeni güvenlik stratejisinde pek çok yerde Dağlık Karabağın savunulmasından bahsedildiği görülüyor. Dağlık Karabağın başka bir ülkenin güvenlik stratejisinde bu kadar yer almasından daha dikkat çekici olanı ise, Paşinyanın güvenlik stratejisi kitapçığının başındaki önsözde, Dağlık Karabağ ve Ermenistandan sanki bir bütünmüş gibi bahsediyor olması. Yani Paşinyanın bu yazısından Dağlık Karabağ'ın bağımsız olmadığı rahatlıkla görülebiliyor. Ayrıca Ermenistan ve *de facto* Dağlık Karabağ yönetimleri, hiçbir şekilde bağımsızlık savaşının mevcut sonuçlarını değiştirme üzerine pazarlık etmeyeceklerini ve buna aykırı herhangi bir sonucunda kabul edilemeyeceklerini belirtiliyor.

Buradan çıkarılabilecek birkaç sonuç bulunuyor. Bunlardan biri AGİT Minsk sürecinden Ermenistanın tutumu nedeniyle sonuç almanın mümkün olmadığı gerçeği. Bu strateji belgesiyle birlikte Ermenistan uzlaşma sürecine dair alternatiflere tamamen kapalı olduğunu beyan etmiş oluyor. Diğer yandan stratejinin girişinde Ermenistan ve Dağlık Karabağın aynı yönetim birimiymiş gibi anlatılması da Ermenistanın asıl amacına dair ipuçlarını bizlere veriyor. Bu bilgiyi akılda tutarak bir başka belgeden daha bahsetmek

gerekiyor.

15 Eylülde de facto Dağlık Karabağ yönetimi tarafından gerçekleştirilen güvenlik konseyinin ardından, Dağlık Karabağ meselesinin çözümüne dair 7 ilke açıklanmıştı. Söz konusu ilkelerde, Ermenistanın yeni güvenlik stratejisiyle paralel şekilde, Dağlık Karabağın de facto yönetimini uluslararası planda kabul ettirmenin amaçlandığından bahsedildiği görülüyor. Çözüm sürecinde Dağlık Karabağın egemenliğine zarar getirecek herhangi bir önerinin kabul edilemeyeceği, bunu korumak için gerekirse askeri operasyonların göze alındığına yer veriliyor. Hatta ☀□□□□□□□□ *saldırıların Azerbaycan topraklarına kadar taşınabileceği* ifade ediliyor. Ancak bu tehditkar yaklaşıma rağmen gelecekte Dağlık Karabağa karşı herhangi bir saldırı gerçekleştirilememesi adına bir takım garanti mekanizmaları kurulması gerektiğinden bahsediliyor.[3] Açıklanan bu ilkelerden de anlaşılabileceği üzere, Ermeni yöneticiler çözüm sürecine dair Azerbaycanın bu işin masada çözülebileceği yönündeki umutlarının kaybolmasına neden oldu. Hatta kendi çözüm önerilerinin yaratacağı etkinin de farkında olarak, herhangi bir askeri müdahaleye karşı uluslararası güvence mekanizmasına ihtiyaç duydu.

Bu çerçeveden bakıldığında, Azerbaycanın tehdit algısının hangi safhaya geldiği daha anlaşılır bir hal alıyor. Çatışmaların neden tekrar alevlendiği sorusu da aslında tam da bu noktada cevabını bulmuş oluyor. Çatışmanın tetiklenmesindeki ilk kıvılcım Ermenistanın bu tutumundan ileri geliyor. Nitekim Dağlık Karabağ yönetimi de Temmuz çatışmalarından sonra, Dağlık Karabağ parlamentosunu Hankendi şehrinden Şuşa şehrine taşıma kararı alması da yaratılan atmosferin farkında olunduğu şeklinde yorumlanabilir[4]. Haritadan bakıldığında önemli bir mevzi değişikliği gibi görünmese de Şuşa şehri oldukça stratejik bir konuma sahip. Hankendine göre Ermenistan tarafına daha yakın, Dağlık Karabağı Ermenistana bağlayan Laçin koridoru üzerinde ve yüksek rakımlı bir şehir. Tarih boyunca bölgedeki kontrolü sağlamak isteyen aktörlerin ellerinde tuttuğu, tarihi bir kaleye sahip bir kent. Dolayısıyla Dağlık Karabağdaki etnik Ermeni askeri güçler olası çatışmalara karşı kendilerini daha iyi koruyabilecekleri bir yere geçiş yapmak istemiş gibi görünüyorlar.

Son olarak Ermenistanın, Türkiye ve Azerbaycana karşı çeşitli suçlamalar yönelterek, operasyonların durdurulması için AGİT Minsk grubu eş-başkanlarının en üst düzeydeki isimleriyle yoğun görüşmeler yaptığı görülüyor. Bu noktada Ermenistanın Türkiye hakkında yaratmaya çalıştığı tabloyu anlamakta fayda var.

Ermenistanın Türkiye hakkındaki iddiaları

Tovuz çatışmaları sırasında Türkiyenin Azerbaycana dostluk ve bölgesel işbirliğinin gereklilikleri açısından yoğun destek verdiği görülmüştü. Tovuzun, Azerbaycan-Türkiye-Gürcistan arasındaki bölgesel projelerde kilit bir konumda olması nedeniyle Türkiye ivedilikle tepki vermiş ve Azerbaycanla ortak askeri tatbikatlar düzenlemişti. Bu durum Ermenistan büyük bir rahatsızlık yarattı.

Ermenistan bu işbirliğinin meşruluğunu sorgulatmak için bir takım iddialar öne sürdü. Türkiye, Ermeni Dışişleri Bakanı Zohrab Mnatsakanyanın Mısırda *Al Akhbar* gazetesine

verdiği röportajda dile getirdiği, Türk ordusunun Suriyeden bir takım militanları Azerbaycan mevzilerine yerleştirildiği[5] şeklindeki asılsız iddialar aracılığıyla çatışmaların içerisine çekilmeye çalışıldı. Elbette ki burada asıl amaç uluslararası kamuoyunda hâlihazırda var olan Türkiye karşıtı havadan yararlanma isteği idi. İddiaların Türkiyeyle ilişkileri gergin olan Mısırda dile getirilmiş olması da, Ermenistanın niyetini açık bir şekilde gösteriyor. Diğer yandan, bu iddia aracılığıyla Türkiye ve Azerbaycan arasındaki işbirliği, meşru olmayan, terörle bağlantılı bir işbirliğiymiş gibi lanse edilmeye çalışılıyor.

Böyle bir şey söz konusu olamayacağı gibi, benzer iddiaların Ermenistan hakkında da öne sürüldüğünü söyleyebiliriz. Geçtiğimiz yıllarda AVİM bültenlerinde de yer verildiği üzere, Suriyede PKK/PYD ile birlikte Türkiyeye karşı çatışan Ozanyan taburu adında bir gerilla örgütü bulunuyor. *Cairo24* haber sitesinin ortaya attığı iddiaya göre buradaki militanlar, Ermenistan tarafından Dağlık Karabağa yerleştiriliyor.[6] Ermenistan ve sözde Dağlık Karabağ yönetiminin, bu bölgelere yakın zamanda Lübnandan ve Suriyeden Ermenileri yerleştirdiği biliniyor. Dolayısıyla bahsedilen taburun bu bölgeye yerleştirilmiş olma ihtimali, Türkiyenin bölgeye militan göndermesi iddiasına göre daha akla yatkın görünüyor.

Bunların yanı sıra Ermenistan, 27 Eylülden beri süren çatışmalar hakkında Türkiyenin varlığına dair çeşitli iddialarda bulunmaya devam ediyor. Savaşılan tarafın Azerbaycan değil Türkiye olduğuna dair beyanatlar yapılıyor.[7] Türk F-16larının Ermenistan uçaklarını düşürdüğü şeklinde iddialarla[8] hem Rusyanın hem de Batı ülkelerinin ilgisi bölgeye çekilmeye çalışılıyor gibi görünüyor.

Hatırlanacağı üzere, Rusyayla ilişkileri konusunda hala zorlu bir dönemde olan Ermenistan, Tovuz saldırılarında da Rusyadan beklediği ölçüde destek alamamıştı. Buna rağmen Rusya ile Türkiye arasında, Libya ve Suriyedeki hassas dengeler etrafında gelişen, ikili ilişkilerden yararlanılabileceği düşüncesi de güncelliğini kaybetmiş değil. Türkiyenin aktif olarak çatışma içerisinde bulunduğu algısının yaratılması isteği de bundan kaynaklanıyor. Ancak Rusya ve Türkiyenin, mevcut işbirlikleri kaynaklı, karşılıklı iletişim kanallarının kuvvetli olması nedeniyle, Ermenistanın bu hamlesi karşılık bulabilecek gibi görünmüyor.

Öte yandan, AB içerisinde Yunanistan ve Doğu Akdeniz meseleleri yüzünden gelişen Türkiye karşıtı havadan yararlanma ihtimali de Ermenistan için en az Rusyanın desteği kadar önemli bir mesele. Paşinyan yönetiminin Fransa gibi Avrupalı ülkelere yakınlığı da göz önüne alındığında izlenen Türkiye karşıtı politika ile deyim yerindeyse bir taşla iki kuş vurulmak istendiği de anlaşılıyor. Ancak Almanyanın öncülüğünde, Türkiye ile yapıcı diyalog rüzgârlarının estiği şu günlerde Ermenistanın bu çabası da karşılık bulacak gibi görünmüyor. Dahası Ermenistanın bu çabası Rusyanın tepkisini daha fazla üstüne çekmesine de neden olabilir.

Dağlık Karabağdaki çözüm arayışında uluslararasılaşmaya Rusyanın olası tepkisi

Tovuz çatışmaları esnasında Rus yetkililer uluslararası aktörlerin taraf tutmaya başladıklarını, bundan ötürü Rusyanın liderlik etmesinin daha uygun olabileceğini dile getirmişlerdi. Rusyanın bu önerisinden, bölge dışından olan diğer eş-başkanlarının

tutumlarından rahatsız olduğu sonucu çıkartılabilir. Ermenistanın daha Frankofon bir çizgiye kayması ya da NATOnun doğuya genişlemesi gibi tehditlerden rahatsız olan Rusya açısından bu yorum oldukça anlaşılabilir görünüyor. Mevcut AGİT formatının 2010dan bu yana adil ve tarafsız bir şekilde işlemediği de göz önüne alındığında Azerbaycan kadar Rusyanın da bu durumdan rahatsız olduğu anlaşılıyor.

Paşinyan yönetiminin halen daha sürmekte olan çatışmalara dair uluslararası kamuoyundan destek istemesi bu açıdan Rusyanın pek hoşuna gitmeyecek gibi görünüyor.

Çatışmalar Nasıl Sona Erer?

Çatışmaların sona erebilmesi için her iki tarafa da adil davranabilecek bir mekanizmaya ihtiyaç duyulduğu görülüyor. Mevcut formattaki adalet dengesinin bozulması Azerbaycan aleyhinde bir durumun oluşmasına neden oluyor. Bu nedenle Azerbaycan masada bulamadığını, sahada elde etmeye çalışıyor. Ancak elbette ki kalıcı bir çözüm için sahada gösterilen başarının masa da desteklenmesi gerekiyor.

Bu açıdan Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlunun, Azerbaycana tam destek verileceğini, müzakere ortamı için Türkiyenin elinden geleni yaptığını ve yapacağını belirtmesi oldukça önemli. Rusyadan da arabuluculuk teklifleri yapılıyor. Türkiye ve Rusya arasında da sürdürülebilir barışın nasıl sağlanacağı hakkında görüşmeler yapıldığına dair bilgiler geliyor.

Geçtiğimiz günlerde Sergey Lavrovun, Azerbaycan Parlamento Başkanı Sahiba Gafarova'yla yaptığı görüşmeden Rusya, sorunun çözüm sürecinde işgal altındaki beş bölgenin Azerbaycan'a geri verilmesinden, bölgeye barış güçlerinin konuşlandırılmasından ve ulaşım-iletişim sisteminin yeniden kurulmasından yanadır."[9] şeklindeki açıklaması basına yansımıştı. Bu açıklama akıllara 2000li yılların başında var olan koridor formülünü getiriyor. İlk kez, 1980'li yılların sonunda Paul Goble tarafından dile getirilen bu formüle göre Azerbaycan'ın Nahçıvan'a bağlanabilmesi için Ermenistan'ın, İran sınırındaki Megri kasabasından dar bir koridor açılması öngörülüyordu. Buna karşılık Ermenistan da, Laçin koridoru yardımıyla Dağlık Karabağ'a bağlanabilecekti[10]. Haydar Aliyevin yoğun uğraşlarına rağmen o gün kabul görmeyen bu önerinin, aynı şekilde olmasa da uyarlanmış bir halini önümüzdeki süreçte tekrar masada görmek mümkün gibi görünüyor.

**Görsel sonhaber.com sitesinden alınmıştır.*

[1] Its not Azerbaijan, its Turkey fighting against Artsakh President, *Public Radio of Armenia*, 27 Eylül 2020, https://en.armradio.am/2020/09/28/its-not-azerbaijan-its-turkey-fighting-against-artsakh-president/

[2]At least 16 dead in Armenia-Azerbaijan clashes over disputed region, *The Guardian*, 27 Eylül 2020, https://www.theguardian.com/world/2020/sep/27/armenia-martial-law-clashes-azerbaijan.

[3] President of Artsakh tells 7 principles for NK conflict settlement, *Mediamax.am*, 16 Eylül 2020, https://mediamax.am/en/news/karabakh/39341/.

[4] Karabakh announces move of parliament, *Eurasianet*, 21 Eylül 2020, https://eurasianet.org/karabakh-announces-move-of-parliament.

[5] Interview of Foreign Minister Zohrab Mnatsakanyan to Al-Akhbar newspaper, *Official website of Armenian Presidency*, 18 Eylül 2020, https://www.mfa.am/en/interviews-articles-and-comments/2020/09/18/fm_al_akhbar/10451

[6] Vasif Huseynov, Another war on the horizon in the Armenia Azerbaijan conflict?, 22 Eylül 2020, https://www.euractiv.com/section/global-europe/opinion/another-war-on-the-horizon-in-the-armenia-azerbaijan-conflict/

[7] Ermeni Başbakan Paşinyan'dan uluslararası topluma Türkiye çağrısı: Müdahil olmasın, *Euronews*, 27 Eylül 2020, https://tr.euronews.com/2020/09/27/ermeni-basbakan-pasinyan-dan-uluslararas-topluma-turkiye-cagr-s-mudahil-olmas-n

[8] Dağlık Karabağ: Ermenistan bir savaş uçağının Türk F-16sı tarafından düşürüldüğünü öne sürdü, Türkiye ve Azerbaycan iddiayı yalanladı, *BBC News*, 29 Eylül 2020, https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-54340987 .

[9] Lavrov'dan: Ermenistan'ın işgal ettiği 5 bölgenin Azerbaycan'a geri verilmesinden yanayız!, *Haberglobal*, 23 Eylül 2020, https://haberglobal.com.tr/dunya/lavrov-dan-azerbaycan-a-destek-ermenistan-in-isgal-ettigi-5-bolgenin-verilmesinden-yanayiz-70461

[10] "Orta Asya Türk Koridoru," *Hürriyet*, 25 Şubat 2000, https://www.milliyet.com.tr/dunya/orta-asyaya-turk-koridoru-5329366

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başladığı 6 aylık uygulamalı eğitim programını tamamlamış, Misafir Araştırmacı olarak AVİM katılmıştır. 2019-2023 yılları arasında

AVİM'de Analist olarak çalışmıştır.

Atıfta bulunmak için: DİLAVER, Tutku. 2026. "TOVUZ'DAN DAĞLIK KARABAĞ'A AZERBAYCAN-ERMENİSTAN ÇATIŞMASI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 42. Ekim 01. Erişim Kasım 21, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Yorum/TOVUZ-DAN-DAGLIK-KARABAG-A-AZERBAYCAN-ERMENISTAN-CATISMASI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır